

1 FEBRUARI 1917.

AFLEVERING 19—20.

NADruk VERBODEN.

Opgericht door E. HEIMANS, J. JASPERS Jr. en JAC. P. THIJSSE.

REDACTIE

J. HEIMANS, AMSTERDAM.

JAC. P. THIJSSE, BLOEMENDAAL.

ADRES DER REDACTIE:

JAC. P. THIJSSE, BLOEMENDAAL.

UITGAVE VAN:

W. VERSLUYS TE AMSTERDAM.

ADMINISTRATIE:

2e OOSTERPARKSTRAAT 223, AMSTERDAM.

Prijs per jaar / 4.80.

UIT HET GEZINSLEVEN VAN MEEUWEN EN STERNS.

II.

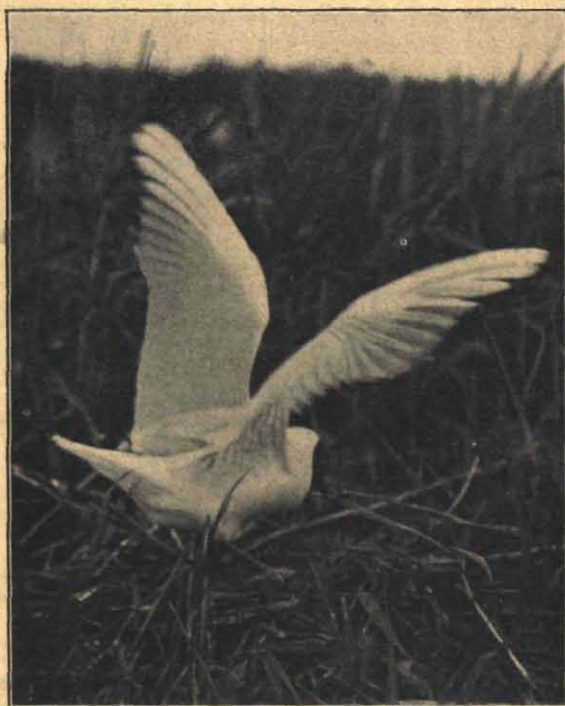
(Vervolg en slot van blz. 327).

IK meen veilig te mogen aannemen, dat ik me, voorzoover het de sterns gold, vrij getrouw aan het opschrift heb gehouden. Wat dit vervolg betreft, verzoek ik den lezer, het daar maar niet zoo nauw mee te nemen. Aangaande de kokmeeuw kan ik in dit verband van eenige bijzondere waarnemingen spreken, maar wat de kleine zeemeeuw of stormmeeuw betreft en haar grootere nicht de zilvermeeuw, deze mocht ik nog niet zoo talrijk en rustig in „eigen huiselijken kring“ bezig zien.

Volledigheidshalve en ook voornamelijk om de foto's wilde ik de laatste twee hier toch ook een kleine beurt geven.

De kokmeeuw, door haar donker-chocoladekleurigen kop (in den zomer) onderscheiden van de andere meeuwen, komt, zoowel in het Schouwsche lageland als in de Inlagen zeer talrijk voor. Waar ze nestelt, oefent ze een schrikbewind uit over de buurtschap van sterntjes en weidevogels. Ook onderling hebben de

zwartkoppen aanhoudend ruzie en vechten ze om een haverklap, vooral als er jongen zijn. Want het strekt ze tot eer, dat ze hun ouderplichten zoo nauwgezet mogelijk — zelfs overdreven — betrachten. Ze zijn wel strenge, maar zorgzame ouders. Het jong, dat niet vlug gehoorzaamt aan het ouderlijk bevel, krijgt danig op zijn nek, maar steeds zal een der ouders in de buurt van het jong zijn, om dit bij te kunnen springen als er gevaar dreigt. Nooit zag ik een jonge meeuw in een hoek dringen of nagezet door een vijandigen zwartkop, of binnen drie, vier tellen viel een der natuurlijke beschermers neer, om den indringer te verjagen

Noordgouwe.

Foto J. Vlietberg.

Fig. 1. Kokmeeuw, neerstrijkend op nest.

en haar rechten te doen gelden op den vierkanten meter gronds, dien ze zich voor zich en haar kroost afgebakend had. Want, evenals ik dat van de sterns vertelde, heeft elke jonge meeuw, die eenmaal „moedersnestontkropen“ is haar vaste plaats op de hil en elke inbreuk op haar rechten wordt door de ouden met snavelhouwen en vleugelslagen gekeerd.

Voor al wanneer ik door mijn komst op het eiland alles wat vliegen kon tot een overhaaste vlucht had genoopt en jong en oud weer neerstreek na mijn verdwijning in mijn hokje, heerschte er een minuut of wat een ongekende herrie. Eer elk weer zijn eigen plaatsje had bemachtigd, was het een vechten en krijschen, dat me de ooren tuitte.

Dan zag ik plotseling een jonge meeuw in doodsangst langs mijn kijkgaatje stuiven, achter-

volgd door een zwartkop. Onvermijdelijk schond het rampzalige ding het rechtsgebied van een anderen nabuur; die het al dreigend stond op te wachten.

Dan ijde het heen en weer, tot van boven, onder ijselijk gekrijt papa of mama neerviel, die het gebied van indringers zuiverde en het gejaagde jong onder de beschermende vleugels nam, in figuurlijken zin ten minste.

Was alles weer rustig rondom me, dan zag ik het onbegroeide deel van het eiland, waar mijn hokje stond, door onzichtbare lijnen in vakjes verdeeld. In elk vak stond een oude meeuw met haar jong(en) of het jong alleen. Het was bepaald grappig om te zien, hoe elke oude meeuw onverpoosd stond toe te zien,

of haar gebied ongerept bleef, hoe ze aandacht schonk aan elke beweging van haar naburen.

Verzette buurman A. een poot, ze draaide den kop om, deed buurvrouw B. een stap in haar richting, ze gaf blijken van ergernis. Maalde buurvrouw daar niet om, dan meende de geërgerde toch te moeten optreden. Ze begon met den kop tusschen de schouders te trekken, dan den hals te rekken, recht vooruit, of ietwat benedenwaarts, den kop weer eenigszins opgericht door krampachtige intrekking van de nekspieren en dan ging het, in langzame, afgemeten passen op buurvrouw af. Was deze eens toevallig vredelievend gestemd, dan ging ze bedaard terug. In het andere geval, en meestal, stond ze al gauw in dezelfde houding tegenover de andere. Langzaam stapten ze op elkaar toe, tot ze op een gegeven oogenblik op elkaar aanvlogen en verloren gingen in een warwinkel van flappende vlerken en slingerende pooten onder een geschreeuw en gekrijsch, dat je door merg en been ging. Lang duurde zoo'n gevecht nooit. Het eind van het liedje was, dat ieder heer en meester bleef in zijn eigen gebied. Fig. 2 geeft een meeuw in die zonderlinge aanvalshouding weer. Fig. 3 doet een echtpaar zien, dat zoeven eens fiks gevochten heeft met een indringer. De vertooning van kop inhalen en halzen rekken is er natuurlijk aan voorafgegaan. Nu staat de een den verslagen vijand nog wat uit teschelden, terwijl de ander alweer uitkijkt of geen nieuwe inbreuk op haar goede rechten dreigt.

Noordgouwe.

Foto J. VIJVERBERG.

Fig. 2. Meeuw in vreemde uitdagende houding.

De wijze, waarop de meeuwen haar jongen voeden, is minder smakelijk, dan die van de sterntjes. Als een jonge meeuw een poos alleen in haar vak had gestaan, streek eindelijk een der ouden neer. Het jong keerde zich naar de oude, streek liefkoozend met den snavel langs snavel en kop van deze, tot de laatste plotseling het initiatief nam voor een vlugge, driftige wandelpartij. Over een afstand van nauwelijks een meter trippelden ze dan heen en weer, vier, vijf keeren na elkaar, het jong achter de oude aan, als een kleine jongen, die dwingerig aan vaders jaspanden hangt. Op een gegeven oogenblik bleef de oude staan; het jong plaatste zich er onmiddellijk tegenover, in afwachtede houding. De oude trok den kop wat in en stortte plotseling door een braakbeweging den inhoud van haar krop voor het jong op den grond uit. Gulzig en weergaloos vlug speelde het hongerige ding de heerlijkheden naar binnen. Dan begon de wandeling weer vice-versa, tot voor de tweede maal de de oude bleef staan en uitbraakte, wat zij nog te missen had.

Dan vloog zij bedaard weg en het jong nam zijn plaats weer in. Fig. 4 doet de meeuw zien op het punt, de krop te ontlasten, met het jong tegenover zich.

De kleinere jongen bleven wijselijk uit het gedrang. Die waagden zich niet alleen op het onbegrensde terrein, waar het eene tweegevecht het andere opvolgde. Ze bleven verborgen in het lange gras, dat het kale land omzoomde. Was alles rustig op de hil, dan stond voor elk bosje gras ook een oude meeuw op wacht. Dan wist ik, dat in of achter elk bosje een jonge dito verscholen zat. Soms kwam ze er uit trippelen om wat door de oude geliefkoosd te worden, maar in de arena, waar zulke harde klappen vielen, waagde ze zich nog niet.

Noordgouwe.

Fig. 3. Tweetal kokmeeuwen.

Foto J. VIJVERBERG.

Evenals de sterns, worden ook de jonge meeuwen nog door de oude gevoederd, lang nadat ze al vliegen kunnen.

In een vorigen jaargang van *De Levende Natuur* heb ik mijn ervaringen verteld van de onderlinge verhouding in onze lage weiden van kievit, tureluur en zwarte kraai. Aan het slot van dat artikel schreef ik, dat ik den kievit ook wel eens een kokmeeuw even hardnekkig had zien vervolgen, als hij het de kraai deed. Zoolang ik nog als schooljongen door onze weiden dartelde, waar geen meeuwen nestelden, begreep ik de woede van den kievit jegens de kokmeeuw niet. Later, toen ik in het meeuwen-dorado van Schouwen wat beter bekend geraakte, werd het me duidelijk. In het lage weidegebied bij de Eendenkooi van Ellemeet vond ik op zekeren dag onder meer een nest met 4 kluiteieren. Een paar dagen later lagen de ledige schalen er in of er naast. Daar stond ik van te kijken, vooral omdat het een legsel van de kluit was, een vogel, die door den kooiker met

zooveel onderscheiding werd behandeld. Ik vertelde den man dadelijk bij mijn terugkomst aan het kooihuis wat ik gevonden had. „O“, zei hij, „ik dacht het wel, de meeuwen zijn weer bezig geweest. Die staan nergens voor. Voornamelijk als het langen tijd koud, guur weer is, bij scherp noordenwind, wanneer hun gewone voedsel schaarsch is, daar vischjes, larfjes en slakjes dan minder aan de oppervlakte van het water komen, openbaart zich in de meeuwen een echte roofdiernatuur. Dan drinken ze eieren uit van in de buurt nestelende weidevogels en verslinden jonge vogels, jonge hazen en konijnen, ja, eens zelfs vond ik bij een nest een paar pasgeboren jonge katten.“

De kooiker sprak als man van ervaring. Ik ken ook een uitgebreid gebied op ons eiland, waar de jachttheer, tevens eigenaar, met ingenomenheid de komst van de kokmeeuw als broedvogel begroette. Nauwelijks twee jaren later was de

Noordgouwe.

Fig. 4. Oude kokmeeuw met jong.

Foto J. VIJVERBERG.

goede man heelemaal omgezwaaid en zag hij de meeuwen liever gaan dan komen. De schade, die zij aan de jacht toebrachten, was toen reeds al te zeer merkbaar, of kwam in ieder geval aan het licht.

Van den nestbouw maken de meeuwen over het algemeen meer werk dan de sterns, d.w.z. ze gebruiken er meer bouwstof voor. Hoe dat er bij ligt, doet er minder toe. Er is in ieder geval van boven zooveel uitholling in, dat de drie eieren er niet vanzelf uitrollen. Soms ook is voor het nest verbazend veel rommel aangesleept. Dit heeft dan weer een bijzondere reden. Men vindt deze burchten vooral in de laagste gebieden, die in een al te langdurige regenperiode onderloopen. De vogels, die hun legsel bedreigd zien, gaan in allerlei de nesten ophoogen. Trekt het water weer terug, dan zitten ze hoog verheven op bergen van riet en stroo. De kooibaas vertelde me, dat de meeuwen toch steeds bezig zijn aan de nesten te werken, mogelijk uit tijdverdrijf. Als de eene zit te broeden, houdt de

andere zich bezig, met hier riet- en stroohalmen weg te trekken en ergens anders weer tusschen te werken.

Ik heb me wel afgevraagd, wat toch zoo'n vogel mocht bezielen, als ik een meeuw, uit het lageland van Schouwen komende, den inlaagdijk zag passeeren met een onnoozel pijpje riet van nauwelijks een decimeter lengte in den snavel, terwijl op de hil zelf, riet in overvloed lag. De pachter n.l. brengt elk voorjaar bossen riet en stroo en ook zakken kortgesneden hooi op zijn vogeleilanden.

Aan hem ligt het dus niet, dat de eigenwijze vogels zoo vaak aan het bare zand hun schatten toevertrouwen.

Ik zal nu van de kokmeeuw afstappen, om een oogenblik de aandacht te

vragen voorneef

Canus, de eenige

witkopmeeuw

tusschen al de

zwartkoppen.

(Ik veronderstel

als bekend, dat

de kop van de

kokmeeuw in

den winter wit

wordt, uitgeno-

men een boogje

achter het oor.)

Het had al

jaren de aan-

dacht van den

pachter getrok-

ken, dat tus-

schen zijn vogels

een meeuw met

een witten kop

rondvloog, zon-

Noordgouwe.

Foto J. VIJVERBERG.

Fig. 5. Zeldzame kiek van de kleine zeemeeuw.

der dat de man wist, hoe die in de boeken heette en of die ook een nest had op de hil. De man verklaarde me later, dat hij de eieren bepaald meermalen geraapt moest hebben, doch ze voor groote kokmeeuweieren had aangezien. Ik geloof, dat de heer Steenhuizen, die nog vergeefsche pogingen in 't werk stelde, den witkop te kieken, de pachtersfamilie zoo wijs heeft gemaakt, dat die vogel *Larus Canus* heette. Ik keek dan ook zeer verbaasd, toen ik een eenvoudigen boer over *Larus Canus* hoorde spreken, alsof het zijn beste kameraad was. Toen ik vroeg, hoe de vogel in onze taal heette, wist hij het natuurlijk niet. 't Was *Larus Canus* en als we over hem spraken, dan heette hij gemoedelijk Canus.

Welnu, 28 Mei 1912 werd Canus voor de eerste maal als broedvogel in

Nederland, in de Tweede Inlage onder Kerkwerf door ondergeteekende gekiekt. De heer Wigman, getuige van dat gewichtige feit, heeft de geschiedenis van ons wedervaren toen in dit tijdschrift medegedeeld. Doch de daarop volgende jaren bleef Canus niet weg, maar wist zich steeds een kringetje gronds te verwerven, om de taak te verrichten, haar door Natuur opgelegd. 't Was echter een duur gekocht plekje grond, want van gastvrijheid onder de zwartkoppen was geen sprake. Ze werd beschouwd en behandeld als „de vreemde eend in de bijt.“ Kokmeeuwen en sterns, ze konden den witkop al even slecht dulden en deze kon niet even van het nest opvliegen, of hij werd van alle kanten bestormd en bestookt, onder een geschreeuw en gekrijsch, dat hooren en zien vergingen. Wilde de gejaagde vogel op het nest neerstrijken, dan cirkelden de anderen zóó om hem heen, dat hij zijn draai niet krijgen kon en zoo duurde het vaak een

Noordgouwe.

Fig. 6. Kleine zeemeeuw, *Larus Canus*. (Schouwsche Inlagen 1915).

Foto J. VIJVERBERG.

poos, eer hij door den schreeuwenden janboel heenbreken kon en op zijn nest neervallen. Op dat oogenblik bereikte het gekrijsch zijn hoogtepunt, maar als Canus eenmaal zat, werd hij met rust gelaten en bedaarde het lawaai.

De pachter zeide dan ook, niet te begrijpen, dat de vogel zoo trouw elk jaar terugkwam. De kokmeeuwen waren de aanvoerders van de schreeuwersbent, waartusschen toch ook vele vischdieven rondvlogen; groote sterns hielden zich minder met dat gedoe in. De pachter wist ook dien algemeenen haat tegen Canus niet te verklaren en 't is mij ook nu nog niet duidelijk. 't Leek mij een kalm, lief vogeltje, dat niet aanviel, doch hoogstens zich verweerde. In „Het Intieme Leven der Vogels“ vertelt Thijssen, dat de zilvermeeuwen eerste eierroovers zijn. Is Canus daarom óók berucht, of is het de gelijkenis op de Zilvermeeuw, die haar de ongenade van de buurtschap op den hals haalt? Weet

misschien de heer Thijssen een verklaring of een aannemelijke veronderstelling? Ik houd me gaarne aanbevolen.

Nadat ik 5 jaar geleden Canus gekiekt heb, ben ik er later nog wel eens op uitgetrokken, om ze te vereeuwigen op de plaat en mocht ik, dank zij zorgvuldige voorbereiding, een heele serie foto's van haar verkrijgen. Bij die gelegenheden was het dan, dat ik van zeer nabij getuige was van de vijandige gezindheid van kokmeeuwen en sterns.

Op zekeren avond, toen ik weer in mijn hokje zat, was het geschreeuw en getier erger dan tevoren. Als ik een opname deed en dus de sluitersnorde, ging Canus er van door en had je 't lieve leventje gaande. Na een minuut of vijf wist ze eindelijk het nest weer te bereiken. Maar daar ik ze met uitgespreide vlerken wilde hebben, en dus dadelijk weer belichtte, vloog ze ook

dadelijk weer weg, om weer bestookt en uitgekreten te worden. Zoo werden, doordat Canus zich telkens liet zien, de andere vogels nijdiger en opgewondener, vandaar het buitengewone gekrijsch.

Eens, toen Canus weer rondvloog, omstuwd door de schreeuwers, verscheen plotseling een zwartkopmeeuw voor mijn kijkgaatje. Zegingrecht op het nest van Canus af. Ik was geheel aan-

Noordgouwe.

Foto J. VIJVERBERG.

Fig. 7. Zilvermeeuw bij 't nest. (Duinen Haamstede).

dacht. Ze stond bij het nest. Plots stootte ze den snavel in een der eierschalen en boorde hem er nijdig zoo diep mogelijk in. Jammer, dat ik niet even in den gummibal kneep, om dit ongehoorde feit in beeld te brengen, maar de vogel hield tezeer mijn gedachten gespannen. Toen hij het tweede ei ook zou gaan bewerken, meende ik dit toch te moeten beletten. Onnoodig echter, want juist viel uit den heksenketel boven Canus neer en dreef den zwartkop op de vlucht. Toen keerde ze zich naar het nest en beschouwde met droefgeestigen blik de doorboorde eierschaal. Op de afbeelding is de breuk vrij duidelijk te zien.

Ditmaal — ik mag het hier wel zeggen — zat Canus niet op haar eigen eieren, daar die op verzoek waren opgestuurd naar 't Leidsche Museum of naar den heer Van Pelt Lechner. De pachter had den beroofden vogel toen maar

3 kokmeeuweieren in de plaats gegeven en het trouwe beest had er zich maar dadelijk op neergezet.

Nu is 't dus de vraag, of de daad van den nijdigen zwartkop verklaard moet worden uit de gewone onverdraagzaamheid jegens Canus, dan wel, of hij in de gaten had, dat ze op „ondergeschoven“ kokmeeuweieren zat. Wie weet?

Om te besluiten een enkel woord met een kiek van de zilvermeeuw. Deze vindt men niet in de Inlagen, maar in het woeste duingebied, waar ze nestelt op de hooge kopjes en langs de randen van diep uitgestoven ravijnen.

De heer Thijssse noemt Canus, om haar te beschrijven, een kleine editie van Zilvermeeuw. Het oog is echter zeer verschillend. Het donkere oog geeft Canus iets zachtmoedigs, de lichte iris van de Zilvermeeuw geeft deze een fel en nijdig uitzicht, dat o. a. ook de Groene Specht kenmerkt.

De Zilvermeeuw, door de duinbewoners op Schouwen „kol“ genaamd, is een echte zeevogel, die hoofdzakelijk van zeedieren leeft. Bij een nest met jongen vond ik eens een vijfvoet liggen. Op hoogten in de duinen, waar ze gaarne vertoeven, vindt men ballen of kogels van verbrijzelde mosselschelpen. Ze schijnen de mossels dus maar met schelp en al in te slikken en later de schelpen, inmiddels vergruizeld, tot kogels vereenigd, weer uit te braken.

Noordgouwe.

J. VIJVERBERG.

In een kort bijschrift wil ik nog eens terugkomen op de vreemde houdingen der groote sterns, die ik in mijn vorig artikel beschreef. Een mijner belangstellende kennissen, die zooveel mogelijk onze taal van „vreemde smetten vrij“ wil houden, maakte terecht aanmerking op het woord „Extaze-houding.“ Ten eerste om het uitheemsche woord en ten tweede, omdat het ook volgens mijn eigen beschrijving de zaak zelf niet juist weergeeft. Onder extaze immers verstaan we: zielsverrukking, vervoering of hoogste opgetogenheid. In ieder geval ligt hieraan blijdschap ten grondslag. En daar de stern in woede of toorn ook die houding aanneemt, zegt dus het woord Extaze-houding maar de halve waarheid. Ik moet zeggen, dat dezelfde gedachte mij bezielde heeft, toen ik het opstel schreef en wil eerlijk bekennen, dat ik er al te lichtvaardig overheen geloopt ben. 't Is echter moeilijk er een gepast Nederlandsch woord voor te vinden. Met een omschrijving als: „Houding getuigende van heftige gemoedsbeweging“ zou ik voor mij vrede kunnen hebben. „Opgewonden houding“ of „In opwinding“ kunnen me ook eenigermate voldoen.

Bij mijn beschrijving van de worsteling der twee jonge vischdieven om een vischje, terwijl een der ouders van het kleinste jong er bij stond, teekende mijn kennis aan: „Waarschijnlijker is het, dat de sterns zelf de dieverij zoo natuurlijk vinden, dat de aandrift om te verdedigen alleen wordt opgewekt, wanneer haar zelf wat ontnomen wordt. Voor 't jong was het in ieder geval het beste, dat het al vroeg met de snoodheid der wereld kennis maakte en zichzelf leerde helpen.”

J. V.